

ABONNEMENT

Pays étrangers

Pour un an : 2 Dolars



Edition spéciale : 3 Dolars

ADRESSE

«İctihad» Constantinople



Téléph : 20865

xxviième ANNÉE

1 Mars 1932

İCTİHAD

Türkçe ve Fransızca

İLMİ, EDEBİ, İKTİSADİ

No : 340

ABONNEMAN

Seneliği (24 Nusha) Türkiye

için: 2 1,2, Â'lâ kâğıdı

5 liradır



ADRES

Cığaloğlunda İctihad Evi



Tarihi Te'sisi :

1904 — Genève

Yirmi yedinci sene

1 Mart 1932

FELSEFE'İ TARİH

AHÂDİN MODERN ROLLARI

Biribirini müte'akıb ilâhlar, kırıllar ve gü-zideler tarafından idare olundukdan sonra modern cem'iyetler , yeni bir nüfuz altında , kitlelerin nüfuzları altında , ve gitdikçe daha ziyâde olarak idare olunduklarını görüyorlar .

Cihan bu gün , şu « Antinomia [*] » karşı-sında bulunuyor : Medeniyet ancak güzidele-rin te'sirile ve ekseriya âhâda rağmen ilerile-miş olduğu halde , güzideleri ahadın keyf ve arzularına münkad etmek .

Cümhurların Psychologia sı üzerine yapılan tedkikat , 'adedin [ya'nî ahadı nas kitlelerinin] kabiliyyetleri hakkında politikacıların 'asırlar görmüş kuruntularının ne kadar derin olduğunu isbat etmiştir . Bu tedkikat gösterdi ki ma'se-riyyetlerin ictihadları 'aklî istinadların mah - rumdur .

Cümhur halinde insan kable'tarihin barbar-lığına 'avdet eder . Modern politikacıların Ra-tionalist ce kuruntularına muhalif olarak , Cüm-hurlar üzerine , ancak hissiyyatlarına hitab ederek te'sir icra olunur . Cümhurlar , anlamaya kabiliyyetsiz olduklarından anlamak istemezler .

[*] Biri birine zıd iki müdde'a nın ictima'i de - mekdir :

Cihanın zaman ve mesafe içinde bir ibtidası vardır .

Cihan müddet ve vus'at i'tibarile hududsuzdur . iddi'aları gibi . Bizim eski filosoflar buna ictima'i nakı - zeyn derlerdi .

Bir kalabalığın ferdlerinden biri olmak fer-de , mukavemet edilmez bir makderet fikri verir , hareketden evvel muvazene ve muha - kemedan varesta kılarr . Za'if zekâlı ferdiyyet-ler bir yere toplanınca geçici fakat büyük bir kuvvet iktisab ederler .

Ma'seriyyetlerin zihnî duiyyetleri , ancak modern psychologia nın taharriyyatından sonra ma'lûm olmuştur .

Eski mü'errihler , 'umumiyyetle bunu bil-mediler . Meselâ Michelet cümhurlara fa'ik kabiliyyetler 'atf eder . Michelet ye göre münferid insanlar yanılmaya müsta'id oldukları halde , bunlara mümtaz melikeler bahş etmek için bunları bir yerde toplamak kifayet eder . Bu vech iledir ki , kudemanın yaptığı gibi kahra - manların ve halk rehberlerinin tarihini yazacağı yerde meşhur mü'errih , halkı kahraman telakki etmekle iftihar ediyordu :

« Ben , Michelet yazıyordu , tarihi bil'aks aşağıdan , derin Cümhurlar içinde , halkın seyki tabi'ileri içinde , ele aldım ve cümhurların , pişüvalarına nasıl pişüva olduk - larını gösterdim . »

Cümhurların cinayetleri , red edilemeyecek derecede bariz olduğundan Michelet bunu red etmiyor . Fakat Thèse ini te'yid etmek için bu cinayetleri geçici ve marazi te'sirlere 'atf edi-yor . Nazariyyelerine göre « Terreure » ü ancak « Sira

yet edici bir zihnî Pathologia » « Une pathologie mentale contagieuse izah ede bilir .

* *

Bütün Anarchie devrlerinde ya'ni, ictima'î çimentonun dağıldığı devrlerde Cümhurların bozucu, dağıtıcı te'sirinin meydana çıktığı görülmüştür, fakat rolleri da'ima muvakkat olmuştur; yıkıcı fırtına çok çabuk kesiliyordu.

Cümhurların ba'zan görünüşde, az 'anif olan te'siri bu gün daha tehlikeli, çünkü daha devamlı olmuştur . 'Adedin şekli niha'isi olan «Communisme», vaktile Platon'un tesbit ettiği ve bir çok def'a Tarih de tevsik edilmiş olan bir kanun mucibince şahsî diktatörlüklerle hitam bulmasına intizaren Démocratie lerin son bir inkişafı görünmektedir .

Ma'şerî nüfuzların galibiyeti, ibtida'î vahşilerde müşahade olunan aşağı şekillere ilca' eden hakiki bir tedenni teşkil eder, bu ibtida'î vahşilerde ferdî ruh , ma'şerî ruhdan o kadar az ayrılmıştır ki, bunlarda tek bir adamın ef'alından bir kabilenin bütün a'zası mes'ul 'ad olunur. Avrupa anlayışına pek muhalif olan bu ma'şerî hukuk, bir çok kavmlerde bilhassa Annamite lerde yerleşmiş kalmıştır.

* *

Ahâdın tefevvuku, ma'al'ese, müdir güzidelerin rollerinin elzem olduğu bir devrde zuhur ediyor . Pek çok zemandan beri nazarı dikkate 'arz olunmuştur ki, bir memleketden meselâ Fransa dan, 'amele sınıfı da dahil olarak her sınıfın güzidelerini teşkil eden bir kaç bin ferd çıkarılacak olsa bu memleket çok geçmeden Çin seviyesine düşer .

Şübhesiz 'aded, kuvvet vücade getirir, fakat 'adedin bu kuvveti güzideler tarafından verilen istikametın yerine geçemez.

'Adedin kuvveti, bilhassa , tahrib edicidir. Karnlerin başlangıcından beri 'adedin, çokluğun kuvveti cihana hâkim olmuş olsaydı insan, barbarlıktan asla çıkmamış olurdu . İnsanın barbarlıktan kurtulması, ancak medeniyetlerin doğmasına ve büyümesine musa'id olan esash terakkileri hayyız fî'le çıkaracak

kadar kuvvetli bir kaç dımağ sayesinde .

'Adedin artan nüfuzunun kavmleri ma'ruz kıldığı tehlikeler her gün daha ziyade bariz oluyor . Cümhurlar içinde , sirayeti zihniyye tarikile intişar eden sade bir efkâr cereyanından korkunc harbler tekevvün ede bilir .

Şübhesiz, kavmlerin birbirlerine artan bağılılığının vücade getirdiği iktisadî kuvvetler tedricen ma'şerî kuvvetlere hakim olacaktır , fakat bu tekâmül henüz ibtidalarındadır .

* *

Cümhurlar, ba'zen muhafazakâr te'sirleriyle olduğu kadar, inkilabkâr fi'illeriyle de tehlike-lidirler. Fransa inkilabından zamanımıza kadar Fransa bunun bir çok def'alar tecrübesini yaptı. Birinci ve ikinci imperatorluk, meş'um 'avakıble halkın muhafazakârlığından doğdu .

Cümhurların te'siri gerek muhafazakârane , gerek inkilabkârane olsun , halk hareketinin da'ima şiddetle müterafık olması ve yeni 'ilmî keşfler da'ima daha ziyade tehlikeli kılınası sebebiyle da'ima 'ayni derecede korkuncdur.

1871 de, Paris e hakim olmuş olan **Commune**, bu günkü tahrib vasıtalarına malik olsaydı , büyük paytaht bir harabeler yığınının tehavvul ederdi. Yalnız o zaman ma'lûm tahrib usulünün kifayetsizliği sayesinde Louvre ve mu'ciz san'at eserleri , Hotel de Ville i, Tuilerie sarayını ve Paris in diğer bir çok 'abidelerini tahrib etmiş olan yangınlardan kurtuldu. Kadim medine tekrar bir inkilabci **Commune** eline düşmüş olsaydı harabiyyeti ihtimalen tam olurdu.

Bu ihtimalatı hisaba katmayarak, ahâdı nasın tehevürlerini istismar etmeye çalışan politikacılar, istikbalin mü'errihlerini hayrete düşürecek bir psychologia cehaleti gösteriyorlar.

Mutalebelerini te'yid etmek için, ahadı nasın milletin münevverlerinde, gitdikce daha ziyade istinad buluyorlar. Devlet, filhakika, kendisini takviye etmesi lâzım gelen me'murlar ve ahadınası ta'lim ve terbiye ile muvazzaf mu'allimler mu'azzam ordusunun , bu gün Devlete karşı dikeldiğini görüyor .

Eğer bütün bu 'isyancılar, muzaffer olsalardı, Fransa, sefil anarşi haline, bir diktatörün Energique eli niha'i bir felâketden kurtardığı vakit İtalyanın düşmüş olduğu sefil anarşi haline çar çabuk düşerdi.

*
**

Şe'niyyetlerden ziyade Democrate şî'ar kuruntuların idare etmeye devam ettiği Avrupa bir kararsızlık devri geçirmektedir. Bütün Devlet recülleri bu gün bunu re'yel'ayn görmektedirler. Bunların en meşhurlarından biri, G. Clemenceau, müşahedelerinin neticeleri tefsif edilmiş bulunan büyük kitabdan müfrez aşağıdaki satırlarda pek iyi göstermiştir :

«Kadim zemandan beri ebedi munakaşelerde niha'i bir hall ü fasla daha ziyade yaklaşıldığı görülmeksizin 'aynı su'allar soruluyor Sınıf ve servetin tarihi Oligarchia sı tahrib edile bildi,

topraklarından bunlar tekrar doğuyorlar, sevketlerini yapan kadimlik şükûhundan mahrum olarak tekrar, topraklarından, doğuyorlar..

Her Oligarchia, halkı hakem olarak tanıya bilir, fakat halkı söyletmek şartile. Zekâce dun firkaların uyuşmalarile ekseriyyetlerin nasıl teşekkül ettiğini kat'i bir suretde göstererek Dr. G. Le Bon ekseriyyet mahsulu hükûmetlerin vazî' neticelerini izah etmemiz imkânını bize verdi .

Muhtelif şekiller altında Démocratie Oligarchia ları 'umumiyyetle henüz tecrübe edilmektedir. Oligarchia lar, şahsî saltanın su'i istî'malleri yerine mes'uliyet ta'biri altında gayri mes'ul bir isimsizliğin sü'i istî'mallerini halâ getirmektedirler.[*]»

Dr. G. Le Bon

[*] G. Clémenceau - Au Soir de la Pensée.

MAKİNEYİ CANLANDIRALIM İNSANLIĞI KURTARACAKTIR

- Son - *

Yazan : Mühendis FRANCO

Tercüme eden : M. KEMAL

Makinenin harp, ihtilâl ve dünyanın intizamını ihlâl eden bir takım karışıklıklar tevhit ettiğini beyan etmek azçok hakikatten uzak değilse bile bu keyfiyet asıl hakikatı teşkil etmez .

Güzide sınıf makineyi insanlığın mukadderatından ziyade istirahatını temin gayesiyle eline almıştır .

İşçilerin yaşamak tarzı makine sayesinde kolaylaştığı şüphesizdir .

Bu hâdise, yüksek randmanlarla azami ücretlerin eskidenberi tatbik edildiği Amerikada bile her taraftan fazla göze çarpmaktadır . Bütün işçi kitlesi değilse bile, büyük bir kısmı, atalarımızın görmediği bir rahat içinde yaşamaktadır. Makine terakki ettikçe çalışma saatleri de yavaş yavaş azalmıya başlamıştır .

İş haftası 1840 ile 1930 arasında 72 saatten 48 saata inmiştir. Yevmi çalışmak müddeti 12 saat iken 8 saata indirilmiştir . Bu keyfiyet Sovyetlerde daha enteresandır , hafta 4 gün sayılıyor ve çalışma müddeti de günde 7 saatır .

Fakat işçinin hayatını kolaylaştıran bu vak'alar idare eden sınıfın iradesinin haricinde vuku bulmuştur. İşçinin ısrarı karşısında mağlup olan mezkûr sınıf tarafından bu hak tanılmıştır. Bazı memleketlerde kendisine azçok sıhhi binalar temin edildi; işsizlik zamanında nakdî muavenet, etc ... Rusyada ise iktidarı eline aldı.

Bu hakikat asri medeniyetin inkişafının bi tarafane etüdünden anlaşılır .

Makine, teknik inkişaf ettikçe insanların çalışmalarını mütenasip bir surette indireceğine, bilakis toprağı bırakarak fabrikaya koşan bü-